

مسئولیت متن و شکل بدوش نویسنده مضمون میباشد، عقیده نویسنده لزوماً نظر افغان جرمن آنلاين نمی باشد

۲۰۲۶/۱۰/۰۸

نگارنده: زلمی رزمی

«رادیو کابل؛ صدایی که موسیقی را به خانه‌ها برد»

زلمی رزمی

موسیقی همواره در تاریخ بشر نقش مهمی در بیان احساسات و فرهنگ داشته است. اما در کشور ما افغانستان، از گذشته‌های دور، به سبب تعصبات حاکم در جامعه، برداشت‌های اشتباه مذهبی و عدم آگاهی درباره اهمیت و ارزش موسیقی به عنوان یک هنر جهانی، مردم به آن به چشم تفریحی سطحی یا حتی فساد نگاه می‌کردند. از اهل هنر و دست‌اندرکاران موسیقی نه تنها تشویقی به عمل نمی‌آمد، بلکه از طرف اکثریت جامعه تحقیر شده و با تمسخر با نام‌هایی چون کسپی، دلاک، سازنده و غیره یاد می‌شدند و حتی بعضاً مورد لُت و کوب هم قرار می‌گرفتند.

از این‌رو موسیقی به محافل درباری و اشراف محدود می‌شد و عامه مردم تنها در حلقه‌های کوچک یا مراسمی مانند عروسی و جشن‌ها با آن ارتباط داشتند و بس. بنا بر روایت پژوهشگران، امیر شیرعلی خان در سال ۱۲۴۸ خورشیدی در سفری که به هند برتانوی داشت، در وقت برگشت یک دسته رامشگر را از کشور هند به کابل آورد که با هنرنمایی‌شان امیر و شهزادگان را محظوظ نگه‌دارند. محل سکونت آن‌ها در حصه دروازه خونی بالاحصار کابل، که جایگاه اعدام یاد می‌شد، تعیین و برای حفاظت‌شان یک پهره به نام سوته پای‌ها موظف گردیده بود که آن‌ها هم دیر نپایید و در اثر جنگ‌های داخلی متواری شدند. بعدها استاد نواب ستارجو، پدر استاد قاسم، یکتن از هنرمندان چیره‌دست ایالت کشمیر، همراه با گروهی از هنرمندان دیگر به افغانستان آورده شده و غرض هنرنمایی به دربار و درباریان، در کابل مسکن گزیدند. آغاز تغییر با تأسیس رادیو کابل در سال ۱۳۰۴ خورشیدی در عصر سلطنت شاه امان‌الله تأسیس شد و از سال‌های آغازین فعالیت خود، افزون بر اطلاع‌رسانی، با پخش آهنگ‌های رزمی و حماسی با صدای هنرمندان برجسته‌ای مانند استاد قاسم و استاد غلام حسین، موسیقی را از قصرهای شاهی به خانه‌های مردم برد. مردم که پیش‌تر موسیقی را عملی گناه‌آلود می‌دانستند، به تدریج با آن انس گرفتند. سال ۱۳۱۹ با نصب تجهیزات جدید در پل باغ عمومی، رادیو کابل به ابزاری فرهنگی و مهم تبدیل شد و موسیقی را به اقصی نقاط کشور رساند. سال ۱۳۳۴ خورشیدی، این رادیو به ساختمان جدید در جاده انصاری منتقل شد و دامنه فعالیت‌های آن گسترش یافت و رادیو کابل توانست با پخش موسیقی به زبان‌ها و لهجه‌های مختلف اقوام افغانستان (پشتو، فارسی، ازبکی، ترکمنی، هزارگی و غیره) بستری برای معرفی و حفظ موسیقی محلی فراهم کند. همچنین، موسیقی کلاسیک و مدرن نیز تحت نظارت اساتیدی چون استاد غلام حسین و استاد فرخ افندی و با ترکیب آلات سنتی و مدرن مانند پیانو و گیتار رشد یافت.

د پانو شمیره: له 1 تر 2

افغان جرمن آنلاين په درنښت تاسو همکارۍ ته رابولي. په دغه پته له مور سره اړیکه ټینگه کړئ maqalat@afghan-german.de یادونه: دلیکني د لیکنيزي بني پازوالي د لیکوال په غاړه ده، هیله من یو خپله لیکنه له رالیرلو مخکې په څیر و لولی

رادیو کابل با نشر آهنگ‌های هنرمندان بزرگی چون استاد سرآهنگ، استاد شیدا، استاد غفور برشنا، استاد رحیم بخش، استاد صابر، استاد رحیم گل، استاد نبی گل، استاد یعقوب قاسمی، هماهنگ، امیرمحمد، استاد دری لوگری، مومن خان بیلتون، بازکل بدخشی و آوازخوانان پیشگام آماتور مثل کریم شوقی، خمار، زلاند، خیال، ساربان، نسیم، گل احمد شیفته، ضیا قاری‌زاده، اولمیر، قدیم، ایوب، صادق فطرت ناشناس، پرانات، زبیر پیکان، آرمان، و بعداً مسحور جمال، احمدولی، احمدظاهر، ظاهرهویدا و دیگران، نه تنها موسیقی را به یک عنصر فراگیر در جامعه تبدیل کرد، بلکه به حفظ و ترویج هویت فرهنگی نیز کمک شایانی نمود. همچنان زنان هنرمندی مانند سامیه میرزاد، شریفه ژاله، پروین، آزاده، زرغونه، حمیده رخشانه، افسانه، ژیلا، سارا زلاند، ناهید و ملینا با عبور از موانع فرهنگی و تعصبات اجتماعی، راه را برای نسل‌های بعدی گشودند. با ایجاد کورس‌های آموزش موسیقی، رادیو کابل نقش دانشگاه موسیقی را نیز ایفا کرد؛ مردم را با دستگاه‌های موسیقی کلاسیک و مقامات آشنا کرد و نسل جدیدی از هنرمندان موسیقی را که ذکر نام هر کدام شان در این مختصر نمی‌گنجد و باید درجایی دیگر از هریک شان قدردانی بعمل آید، تربیت نمود. موسیقی پخش‌شده از این رادیو به عامل مهمی در تقویت حس وحدت ملی تبدیل شد و شنوندگان با حفظ فرهنگ‌های بومی خود به هویتی مشترک دست یافتند. و بدین ترتیب رادیو کابل آهسته‌آهسته موسیقی را از محافل اشرافی به بطن جامعه آورد و به یک عنصر فراگیر فرهنگی تبدیل کرد. این رسانه، ضمن معرفی هنرمندان و سبک‌های موسیقی متنوع، به حفظ و ترویج هویت فرهنگی افغانستان کمک شایانی نمود و موسیقی را به بخشی جدایی‌ناپذیر از زندگی روزمره مردم تبدیل کرد. با افتخار و سپاس بی‌پایان، از پیشکسوتان گران‌قدر هنر موسیقی، آهنگسازان، شاعران و تصنیف‌سرایان، نوازندگان بنام چون استاد سلیم سرمست، استاد ننگیالی، استاد هاشم، استاد ملنگ نجرابی و دیگران، همچنان برنامه‌سازان و کارمندان پرتلاش فنی و تکنیکی رادیو کابل که سالیان طولانی برای احیا و ترویج موسیقی در کشور عزیزما تلاش‌های ارزنده و خستگی‌ناپذیر داشتند، قدردانی می‌کنیم. نقش بی‌بدیل این عزیزان در زنده نگه‌داشتن فرهنگ و هنر موسیقی، همواره در قلب و خاطره مردم ما ماندگار خواهد بود. یاد و نام همه‌شان مستدام.